

ISBN: 978-605-7949-07-3

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 88

Modern Klasikler Dizisi - 3



**Editör**

Hümeyra Çalışkan  
Ayhan Demir

**Kapak**

Harun Tan

**Düzeltili**

Cihan Aldik

**Mizanpaj**

Nilgün Sönmez

**1. BASKI**

Ekim 2018  
İstanbul

ketebe.com

**Ketebe Yayınları**

**Sertifika No. 34989**

Maltepe Mahallesi Fetih  
Caddesi No: 6 Dk: 2  
Topkapı 34010 İstanbul  
Tel: 212.612 29 30  
e-mail: ketebe@ketebe.com

**Baskı ve Cilt**

İhlas Gazetecilik A.Ş.  
Matbaa Sertifika No: 12227  
Merkez Mah. 29 Ekim Cad.  
İhlas Plaza No: 11 A/41  
Yenibosna Bahçelievler / İstanbul  
Tel: 212.454 37 11

© Orijinal adı *Shkëlqimi dhe rënia e shokut Zyllo* olan bu kitabın Türkiye'de tüm yayın hakları Telif Sözleşmesi gereği Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.

# Yoldaş Zylo'nun Yükseliş ve Düşüşü



DRITËRO AGOLLI

ÇEVİRİ  
ECE DİLLİOĞLU

KETEBE

---

## Dritëro Agolli

13 Ekim 1931 senesinde Arnavutluk'un Korça şehri yakınlarında bulunan Mekulas köyünde doğdu. İlköğrenimini doğduğu yerde tamamladıktan sonra liseyi Gjirokastër (Ergirikasri)'da okudu. Yükseköğrenimini ise San Petersburg'da tamamladı. 1973 – 1992 yılları arasındaki dönemde Arnavutluk Yazarlar ve Sanatçılar Birliği'nin başkanlık görevini yürüttü.

Eserleri birçok dile çevrilen Dritëro Agolli, edebiyat alanında onlarca ödül almıştır. Yazdığı eserler Arnavutluk'ta yeni bir dönemin başlamasını sağlamıştır. Arnavutluk'ta en çok okunan kitaplar arasında yer alan eserlerinde kullandığı zengin halk dili ve günlük hayattan doğrudan aktarımlar dikkat çekmektedir. İsmail Kadere ile birlikte Arnavut Edebiyatının dünyaya açılan penceresi olmuştur. Romanlarının yanı sıra ülkesinin en büyük şairlerinden biri olarak da kabul edilir.

Toplumcu gerçekçilik akımının öncülerinden biri olarak bilinmesinin dışında Arnavutluk'ta siyasi bir figür olarak da öne çıkan Dritëro Agolli, 3 Şubat 2017 tarihinde hayata gözlerini yummuştur.

---

## Ece Dillioğlu

1991 yılında Arnavutluk'un Avlonya şehrinde doğdu. 1997 yılında ailesiyle beraber Türkiye'ye göç etti. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ'da tamamladı. 2009-2013 yılları arasında Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Balkan Dilleri ve Edebiyatları Arnavut Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Arnavut Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda sözleşmeli öğretim elemanı olarak atandı. 2014 yılından bu yana araştırma görevlisi olarak devam etmektedir. 2017 yılında Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı'nda Arnavut Edebiyatı üzerine yazdığı "Çağdaş Arnavut Edebiyatında İsmail Kadare ve Romanları" adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. Şu an aynı programda doktora yapmaktadır.

# Dritëro'nun Elmas Gibi Aklı

Dritëro ve Sadiye geldi.

Dritëro, Sadiye olmadan bir yere gitmeyeli seneler oldu.

Bu anlaşılabilir bir durum.

Sadiye, Dritëro'yu tek başına hiçbir yere göndermeyeli seneler oldu.

Bu anlaşılabilir bir durum.

Dritëro, Tiran'dayken ya da Tiran dışındayken, Arnavutluk'tayken ya da Arnavutluk dışındayken, yalnızken ya da kalabalık içerisindeyken her zaman Sadiye'ye ve onun ilgisine ihtiyaç duyuyordu.

Bu anlaşılabilir bir durum.

Sadiye artık Dritëro'yu hiç yalnız bırakmıyor çünkü Dritëro Tiran'daki kültürel yaşam için ne ifade ediyorsa kendisinin de Dritëro'nun sağlığı açısından aynı öneme sahip olduğunu biliyordu.

Sadiye artık Dritëro'yu hiç yalnız bırakmıyor çünkü Dritëro'nun edebiyatının Arnavutlar ve Arnavutluk için ne anlama geldiğini herkesten daha iyi biliyor.

Dritëro artık yalnızca Arnavutluk Meclisi hariç gittiği hiçbir yere Sadiye olmadan gitmiyor çünkü Dritëro, Sadiye'nin kendi sağlığı, hayatı ve edebiyatı açısından ne anlam ifade ettiğini iyi biliyordu.

Dritëro ve Sadiye çifti Arnavut tarihinin kültüründe sembol niteliğinde bir çiftti.

Dritëro ve Sadiye'yi gördüğümde aklıma hep o büyük kültürel ve modern insanlar geliyor ama en çok da bana Sartre ve Simon de Beauvoir'i hatırlatıyorlar.

Ne kadar çok görüşürsen ve ne kadar çok tanırsan daha az sevmeye başlayacağın insanlar vardır.

Dritëro kendisi ile ne kadar çok görüşürsen o kadar çok seveceğin ve ne kadar çok tanırsan o kadar çok saygı duyacağın nadir insanlardandır.

Dritëro'yu 1971 senesinde Tiran'da Kosova yazarları delegasyonunda yer aldığım zaman gördüm.

Daha sonra da her Tiran'da bulunuşumda olmasa da Dritëro'yu çok kez gördüm.

1993 senesinde gazeteciler grubu içerisindeyken onunla uzun süre görüşme fırsatım oldu.

Dritëro ile görüşmelerimi unutmama imkân yok.

Onun gözleri çok kötülükler gördü, kulakları birçok dehşete şahit oldu ve birçok duygu onun ruhunda yer değiştirmek zorunda kaldı.

Dritëro'nun muhteşem yazarlar gibi muhteşem bir hafızası var. Ve bu onun yazılarında da karşımıza çıkıyor.

Dritëro'nun muhteşem yazarlar gibi muhteşem bir gözlem yeteneği var. Ve bu onun şiirlerinde ve eserlerinde de karşımıza çıkıyor.

Dritëro Agolli her açıdan muhteşem bir insan.

Saatlerce hatta günlerce sohbet ettiği kişinin dikkatini kendi üzerinde tutmayı başarabiliyor. Doğal hali ve ölçülü mimikleri ile insanı özel hissettiren bir insandır.

O yaşayan Arnavutçanın büyük ve gerçek bir sanatçısı. Kafasındaki bir düşünceyi öyle güzel kelimelere döküyor ki okuyucu onun düşüncesini kelimelere dökmek için bu kadar uğraştığını asla anlayamıyor. Ama bu dil aslında onun günlük hayatında kullandığı dili. Sesini alçaltıp yükseltiyor, bazen gülüyor bazen de ciddi oluyor, bazen destekliyor bazen de karşı çıkıyor, bazen çekiliyor bazen de saldırıya geçiyor.

Bu durum da insanın aklına şunu getiriyor: Diğerlerinin karşısında tek Dritëro!

Onunla görüşme fırsatı yakalayamayanlar onun aklının muhteşemliğini, sohbetinin zenginliğini, güçlü söylemlerini ve kurnaz bakışlarını hayal dahi edemezler.

Yakın zamana kadar Dritëro'yu anlamak için hiç uğraşmamıştım. O da beni elbette. Onun görmek amaçlı hiç gitmediğim için beni anlayışla karşılamayacağını düşünüyordum. Belki de benim onu sevmediğimi düşünmüş olabilir. Ve başka bir gerçek daha olabilir! Dritëro Agolli için ben acımasız bir eleştirmendim fakat Rexhep Qosje için Dritëro Agolli Arnavutluk yazarlar birliği başkanı ve sosyalizme bağlı bir adamdı.

Çok zaman geçmeden Dritëro hakkında yanılığa düştüğümü anladım. Bu yanılığ keşke sadece Dritëro ile kalsaydı!

Dritëro kendisinin komünizm döneminin şartlarına göre fazlasıyla uyumlu ve açık fikirli olduğunu bana bir şekilde gösterdi.

1972 senesinde Arnavut Dili Düzgün Yazı Kongresi boyunca birçok kişi kongrede yer almak için Dayti Otel'e geldi. Orada Dritëro ile çok sık karşılaştım. Hatta bir akşam Dritëro bizimle beraber geç saate kadar oturdu. Artık eve gideceği zaman onu uğurlamak için eşlik ettiğimde beraber otelin bahçesinde

durduk. O gün bana söylediği şeyleri hayatım boyunca unutmadım. “Sizin işiniz bizimkinden daha kolay. Biz çok büyük acılara katlanıyoruz. İsteddiğimiz ve düşündüğümüz şeyleri yazmaya cesaret edemiyoruz. Her yanımız sansürlenmiş bir durumda. Bu komünizm bizi mahvetti!” Gökyüzünden akan yağmur damlaları ile Dritëro’nun gözyaşları birbirine karışmıştı. Bu sözler Tiran’da birkaç dostuma bahsettiğim 1992 senesine kadar bende bir sır olarak kaldı. Dritëro’nun kaderine üzüliyordum.

Dritëro komünizmin çöküşünden sonra da hiç değişmedi ve kendisini hiç değiştirmeye çalışmadı. Olan olmuştu. Yaşananlar yaşanmıştı artık. Mutluluklar da yaşandı üzüntüler de! Ama bunların hepsi bir geçmişi oluştururlar ve değiştirilemezler.

Komünizm döneminin çökmesinden sonra Dritëro Agolli edebi hayatında bir volkan gibi patladı. On sene içinde tüm hayatı boyunca yaptığından daha fazla eser ortaya koydu.

Ancak Dritëro komünizm dönemi boyunca da Arnavut Edebiyatı’nda her zaman yeri olacak eserler yazdı.

Bu anlaşılabilir bir durum.

Dritëro’nun artık yorgun olduğu doğru ama onun akli gerçekten de bir elmas gibi!

**Prof. Rexhep Qosja**

# BİRİNCİ BÖLÜM